

شهری در آسمان

۱

■ کارگردان:
سیدمرتضی آوینی

مستند شهری در آسمان، مجموعه‌ای ۱۰ قسمتی درباره محاصره، سقوط و آزادسازی خرمشهر است که سیدمرتضی آوینی به عنوان آخرین کار خود، اقدام به ساخت آن در مناطق جنگی جنوب کرد. در پایان سال ۱۳۷۱، شش قسمت از این مجموعه آماده و در تلویزیون جمهوری اسلامی ایران پخش شده بود. گروه فیلم‌برداری برای پیگیری و اتمام کار، به فکه سفر کرد که این سفر با شهید شدن سیدمرتضی آوینی ناتمام ماند.

با من سخن بگو دوکوهه

۲

■ کارگردان:
سیدمرتضی آوینی

«با من سخن بگو دوکوهه»، به تعبیر فیلم‌ساز حکایت‌گر دوران هوشیاری بعد از مستی است؛ دوران پس از جنگ. دوکوهه، پادگانی در نزدیکی اندیشمشک است. جایی که زمانی دراز در طول سال‌های جنگ، رزمندگان لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) تهران را در خود جای می‌داده است. هفت‌ماه پس از جنگ، گروهی از رزمندگان لشکر به دیدار پادگان آمده‌اند؛ پادگانی ساکت، خشک، کم‌دارودرخت، با ساختمان‌هایی سیمانی...

هفت قصه از بلوچستان

۳

■ کارگردان:
سیدمرتضی آوینی

روایت‌هایی تلخ و ناگفتنی از محرومیت مردمان بلوچستان که توسط گروه اعزامی و دوربین گروه تلویزیونی جهاد سازندگی به تصویر کشیده شده است. حاصل این کار دو برنامه «هفت‌قصه از بلوچستان» و «با دکتر جهاد در بشاگرد» است. از برنامه «هفت‌قصه از بلوچستان»، تنها پنج‌قصه در دسترس بوده است. این مجموعه را شهید آوینی همراه با گروه ساخته و گفتار متن آن را عمدتاً در قالب شعرنو سروده است. این برنامه در ۱۳۶۰ و در روستای زرآباد فیلم‌برداری شده است.

چشم میدان

مرتضی آوینی
در آینه آثارش

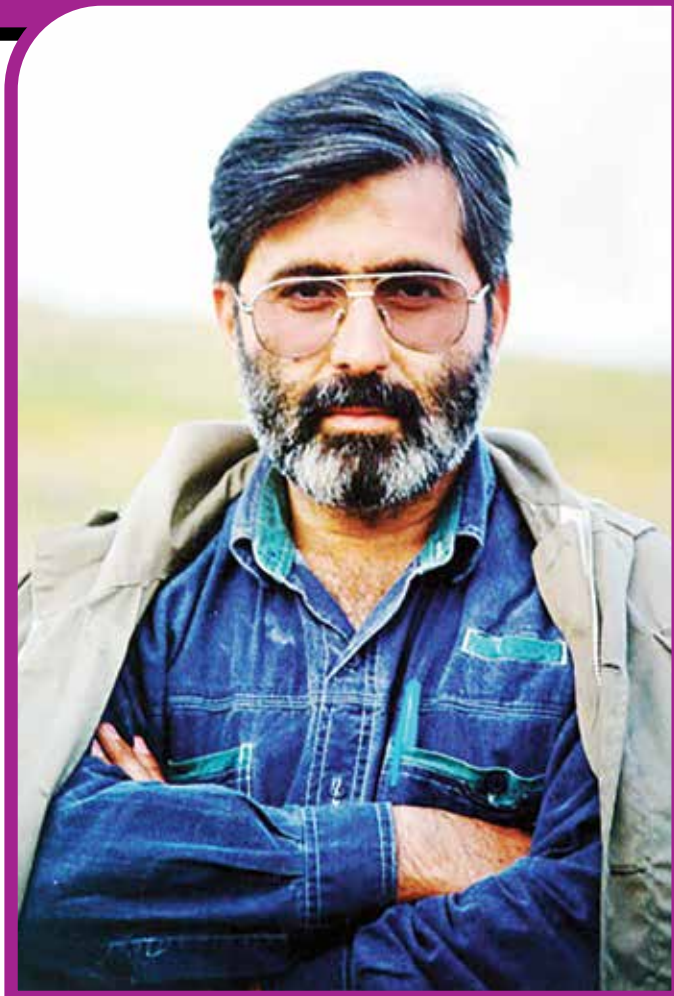
عزیز راستی
منتقد

جنگ تحمیلی هشت‌ساله رژیم بعث عراق به سرکردگی صدام و درواقع بنابر خواست، تحریک و حمایت قدرت‌های جهانی، آدم‌های خود را پروراند که بعدها همگی اینان درسیاق دفاع مقدس بانی شناخت از این مفهوم کلان و قابل تعبیر شدند و چه‌بسا مرتضی آوینی یا سیدشهیدان اهل قلم نیز یکی از همین آدم‌ها و به‌حق تثبیت‌کننده چنین ادبیات و مفهومی در زمینه مستندنگاری و نظریه‌پردازی در حوزه دفاع مقدس است. شهید آوینی با روایت فتح یا همان مستند دنباله‌دار درباره دفاع مقدس برای هریک از ما قابل درک و شناسایی است، اما این هنرمند را باید از وجوه مختلف مورد واکاوی قرار داد چون او ثمره همین جنگ بی‌بدیل هشت‌ساله است... جنگی که در دنیای مدرن نبود و تکرار نشد و فراتر از شکل‌های معمول است؛ چراکه رزمندگان اسلام را با باورهای غنی و بی‌مانند همراه کرده بود، چنانچه شعارهایشان تجلی‌گر همین خاستگاه معنوی است... جنگ جنگ تا پیروزی... راه قدس از کربلا می‌گذرد... کربلا کربلا ما داریم می‌آییم... مسلمانانی که هم به فتح کربلا به‌عنوان جایگاه شهادت و شیعه می‌نگریستند، هم به قدس به‌عنوان نخستین قبله مسلمانان جهان که امروز در اسارت صهیونیست‌هاست و هردو اینها با ریختن خون، شهادت و دادن سر چون امام حسین (ع) و یارانش محقق خواهد شد. اینها همان باورهایی است که جنگ را از حالت یک جنگ بیرونی و استراتژیک بیرون می‌آورد و فراتر از فتح الفتوحات زمینی دنبال یک اقبال فراگیر و ماورایی است که باید در جهان اسلام تفسیر و کارآمد شود.

مرتضی آوینی، میدان‌دار همین معناست و چه در مقابل دوربین قاب کوچک و چه در صفحات کتاب و مجله دنبال ارائه چنین مفهومی است. در این راه بی‌دریغ، ایستادگی می‌کند که با حضور در میدان جنگ و حین

جنگیدن و مقاومت اسلامی‌اش، به شهادت می‌رسد و با این عروج آسمانی اما همان نگاه و چشم‌انداز قابل تکثیر در میان باورمندانش به یادگار می‌ماند. همین قضیه را در سویه‌های دیگر جهاد اسلامی و در دیگر سرزمین‌های جهان اسلام محقق می‌کنند؛ چنانچه این مقاومت اسلامی در عراق، سوریه، یمن، فلسطین، لبنان، افغانستان و... دارد پیگیری می‌شود و همانا مبارزه حق علیه باطل و بیداری اسلامی یادآور چنین مسیر و تداومی است و حالا بخشی از خود، همین رزمندگان اسلامی هستند که در چنین مسیر پرتلاطمی ایستادگی می‌کنند و بخشی نیز ادیبان و هنرمندان این عرصه هستند که ضمن تثبیت این مقاومت، همچنان مسیر را برای ایستادگی دیگر مسلمانان برای پیوستن به این عرصه مقاومت و مبارزه‌جویانه تا تحکیم سلطه جهان اسلام هموار می‌کنند.

مرتضی آوینی یک هنرمند است و درنگ و حضورش در جنگ تحمیلی است که چنین باور بلندبالا و گستره‌نگاهی را به او ارزانی می‌کند. اینکه شهیدان خدایی با لبان تشنه، تن خسته و گرسنه در برابر تجهیزات، تسلیحات و حتی ناجوانمردی‌های صدام و جهان‌خواران کم نمی‌آورند و گاهی به دست خالی نیز بر این مقاومت تاکید می‌کنند شکار لحظه‌های نابی است که دوربین آوینی به آن دست می‌یابد. این همان درّ ناب و بی‌بدیلی است که فقط در همین جنگ هشت ساله یافت می‌شود. این منبع غنی گستره قابل تعمیمی را در منطقه می‌یابد که جهان اسلام در اتصال به همدیگر و درواقع بیداری و اتحاد اسلامی است که می‌تواند در برابر نفوذ و حضور بیگانه مقاومت کند. مقاومت اسلامی که تا ظهور

مهدی موعود (عج) تداوم خواهد داشت. این همان چشم‌انداز بقای جهان اسلام است که با همه فراز و نشیب‌هایش کم نخواهد آورد و تا آخرین نفس بر رسالت عینی و ملموس خود تاکید خواهد کرد. اسلام، دین آخر و کاملی است و این باور باید از منظر باورهای مسلمانان در همه سوی دنیا، مورد توجه و عنایت واقع شود. مرتضی آوینی از دل یک دنیای در حال مدرن‌شدن بیرون آمده است. او تحصیلکرده رشته معماری از دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران است. آشنایی‌اش با هنر و ادبیات از دوران کودکی آغاز می‌شود. چنانچه از همان سال‌ها شعر، داستان، مقاله و... می‌نویسد و نقاشی می‌کشد. اما آثار این دوره را می‌سوزاند: «حقیر دارای فوق‌لیسانس معماری از دانشکده هنرهای زیبا هستم اما کاری که اکنون انجام می‌دهم، نباید به تحصیلاتم مربوط دانست. حقیر هرچه آموخته‌ام، از خارج دانشگاه است. بنده با یقین کامل می‌گویم که تخصص حقیقی در سایه تعهد اسلامی به دست می‌آید و لاغیر. قبل از انقلاب، بنده فیلم نمی‌ساختم، اگر چه با سینما آشنایی داشتم. اشتغال اساسی حقیر، قبل از انقلاب، در ادبیات بوده است.»

با شروع انقلاب، تمام نوشته‌های خویش را - اعم از تراوشات فلسفی، داستان‌های کوتاه و اشعار - از بین می‌برم: «آنها را در چند گونی ریختم، سوزاندم و تصمیم گرفتم دیگر چیزی که «حدیث نفس» باشد، ننویسم و دیگر از «خودم»، سخنی به میان نیاورم... سعی کردم «خودم» را از میان بردارم تا هر چه هست خدا باشد و خدا را شکر بر این تصمیم وفادار مانده‌ام، البته آن‌چه انسان می‌نویسد، همیشه تراوشات درونی خود